

PRZEDMOWA

Monografia zbiorowa *Gwary wobec wyzwań współczesności* przedstawia aktualne problemy współczesnej dialektologii – standaryzacji, popularyzacji i rewitalizacji gwar, w której celem badawczym jest refleksja nad współczesnym stanem nieliterackich odmian języków w Polsce, Ukrainie i Republice Czeskiej.

Publikacja składa się z czterech części. Pierwsza z nich dotyczy standaryzacji i kodyfikacji gwar (Halina Karaś, Kazimierz Sikora), nowego podejścia do terytorialnych odmian języków ogólnych, a także sposobów ich zachowania (Martina Ireinová, Liudmyła Dyka, Błażej Osowski, Iryna Romanyna), w tym podtrzymywania określonych gwar dzięki zaistnieniu w przestrzeni internetowej (Michal Vašíček).

Kilka tekstów poświęcono różnym aspektom badania oraz rewitalizacji gwar warmińskich i mazurskich (Dorota Krystyna Rembiszewska, Katarzyna Sobolewska, Łukasz Ruch).

Podjęto również kwestie terminologiczne, a mianowicie problem definiowania i różnicowanie pojęć, takich jak *dialekt*, *interdialekt*, *mikrojęzyk*, *norma literacka* (Jerzy Sierociuk, Maryna Tkaczuk, Switłana Bohdan, Justyna Kobus), które często są powiązane z zagadnieniami polityki językowej, zwłaszcza w kontekście języków regionalnych i mniejszościowych (Philip Mierzwa, Vratislav Karpíšek).

Przedmiotem omówienia jest również relacja normy literackiej i dialektu. Problem ten został omówiony w kontekście analizy języka miasta (Tetiana Jastremska, Halyna Sikora), pisemnych zabytków dialektalnych (Jurij Bidnoszyja), stylizacji gwary (Jakub Lichański), symboli werbalnych (Oksana Simowycz) oraz słotwórstwa dialektalnego (Tetiana Huculiak).

Osobną część monografii tworzą teksty ukazujące gwary polskie i ukraińskie w kontekście niematerialnego dziedzictwa kulturowego (Halina Pelcowa, Natalia Chibeba, Helena Krasowska, Wasyl Denysiuk).

Monografia zbiorowa *Gwary wobec wyzwań współczesności* to owoc współpracy dialektologów, historyków języka i socjolingwistów reprezentujących różne ośrodki badawcze z Ukrainy (Czerniowiec, Łucka, Chmielnickiego, Lwowa, Kijowa), z Polski (Krakowa, Lublina, Poznania, Warszawy), z Republiki Czeskiej (Brna, Pragi).

Niektóre z prezentowanych treści są kontrowersyjne – wychodzą poza ramy czysto lingwistyczne i przenikają do sfery politycznej (np. zagadnienia dotyczące języka rusińskiego, gwary podlaskiej). Aby zachować standardy rzetelności naukowej, nie unikamy prezentowania dyskusyjnych tekstów, jednocześnie zaznaczając, że wyrażane w nich poglądy nie zawsze są zbieżne z poglądami członków redakcji.

*Tetiana Jastremska,
Dorota K. Rembiszewska.*

ПЕРЕДМОВА

Колективна монографія *Діалекти в умовах сучасних викликів* репрезентує актуальні проблеми діалектологічного сьогодення – стандартизації, популяризації, ревіталізації діалектів, із метою осмислити сучасний стан нелітературних мовних різновидів у Польщі, Україні та Чехії.

Відповідно до наукової проблематики монографії виокремлено чотири частини, перша з яких розкриває проблеми стандартизації та кодифікації діалектів (Галина Карась, Казімеж Сікора), нові підходи до територіальних різновидів мов та способи їх збереження (Мартіна Ірейнова, Людмила Дика, Блажей Осовський, Ірина Романина), забезпечення вітальності говірок через медійний простір (Міхал Вашичек).

Кілька студій присвячено різним аспектам дослідження і відродження вармінсько-мазурських говорів польської мови (Дорота Кристина Рембішевська, Катажина Соболевська, Лукаш Рух).

Актуалізовано проблеми термінології – дефініції та диференціації понять *діалект*, *інтердіалект*, *мікрмова*, *літературний стандарт* (Єжи Сероцук, Марина Ткачук, Світлана Богдан, Юстина Кобус), які часто корелюють із проблемами мовної політики, зокрема щодо регіональних мов та мов меншин (Філіп Межва, Вратіслав Карпішек).

Об'єктом наукових студій є також взаємодія літературного стандарту та діалекту. Цю проблему висвітлено в контексті аналізу мови міста (Тетяна Ястремська, Галина Сікора), писемних діалектних пам'яток (Юрій Бідношия), стилізації говірки (Якуб Ліханський), вербальних символів (Оксана Сімович), діалектного словотворення (Тетяна Гуцуляк).

Окрему частину монографії сформували дослідження діалектів як нематеріальної культурної спадщини, пов'язані з вивченням говірок української та польської мов (Галіна Пельцова, Наталія Хібеба, Гелена Красовська, Василь Денисюк).

Колективна монографія *Діалекти в умовах сучасних викликів* – результат співпраці діалектологів, істориків мови, соціолінгвістів, які представляють різні наукові центри з України (Чернівці, Луцьк, Хмельницький, Львів, Київ), Польщі (Краків, Люблін, Познань, Варшава) та Чехії (Брно, Прага).

Деякі з розділів монографії є дискусійними: вони переходять із площини суто лінгвістичної в політичну (щодо русинської мови, підляського говору та ін.). Саме тому думки авторів та членів редакційної колегії не завжди суголосні.

Тетяна Ястремська,
Дорота К. Рембішевська